

Bild: Smorgasbord Picture House

Medan vi faller

Få filmer lyckas med att kombinera ett angeläget ämne med en genomtänkt estetik, som Mathieu Kassovitz moderna klassiker **Medan vi faller** (La Haine). Den fängslande historien utnyttjar filmmediets fulla potential för att efterlämna en filmisk upplevelse och viktiga frågeställningar om vår samtid; den konfronterar makt och segregation, utanförskap och innaförskap, förort och innerstad, demokrati och representation - och hur all media, liksom filmen själv, är instrument för maktutövning.

Medan vi faller lyckas engagera både akademiker, kräsmagade jurymedlemmar i Cannes och skoltrötta femtonåringar som säkert vet en hel del om den samhällsdebatt filmen berör.

EN FILMHANDLEDNING FRÅN SVENSKA FILMINSTITUTET
Rekommenderad för årskurs 9 - gymnasiet

Svenska
Filminstitutet

Om filmhandledningen

Film är ett spännande och mångfacetterat pedagogiskt verktyg där våra handledningar är till för att vägleda dig som lärare. Åldersrekommendationen, som här sträcker sig mellan årskurs 9 och gymnasiet är just en rekommendation. Man väljer själv om man vill ta upp ett eller flera teman ur frågeställningarna och/eller om man kan viga lite mer tid till fördjupning och närstudier av själva filmmediet. Du känner dina elever bäst och vet vad som kan vara relevant och intressant just för dem. Med den här handledningen kan man även använda klipp ifrån filmen för att ha ett tydligare underlag och stöd för minnet.

Filmen och läroplanen

Både grundskolans och gymnasieskolans läroplan slår fast att ”främlingsfientlighet och intolerans måste bemötas med kunskap, öppen diskussion och aktiva insatser”. (§1 Värdegrund och uppdrag).

I läroplanen står det också att ”Ett internationellt perspektiv är viktigt för att kunna se den egna verkligheten i ett globalt sammanhang och för att skapa internationell solidaritet samt för att leva i ett samhälle med täta kontakter över kultur- och nationsgränser. Det internationella perspektivet innebär också att utveckla förståelse för den kulturella mångfalden inom landet.”

Ingen i skolan ska: ”...utsättas för diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan

trosuppfattning, könsöverskridande identitet eller uttryck, sexuell läggning, ålder eller funktionsnedsättning eller för annan kränkande behandling. Alla tendenser till diskriminering eller kränkande behandling ska aktivt motverkas. Främlingsfientlighet och intolerans måste bemötas med kunskap, öppen diskussion och aktiva insatser”.

Medan vi faller kan därmed användas i samhällskunskapsundervisningen i grundskolan och gymnasiet där ämnets syfte och centrala innehåll är att eleverna ska utveckla kunskaper om hur individen och samhället påverkar varandra och att de ska kunna identifiera orsaker och konsekvenser. *Medan vi faller* knyter an till teman som rasism, främlingsfientlighet och mångkultur. Filmen skildrar föreställningar om ”de andra” och utgör ett bra underlag för samtal om hur rasism kan och bör motverkas.

Handling

En ensam demonstrant skriker mot en stor grupp kravallutrustade poliser; ”era mördare, det är lätt att skjuta oss när vi bara har stenar att kasta!”. Det är bilder från ett nyhetsinslag om gårdagskvällens och nattens sammandrabbningar. Bilderna av plakat, stenkastande ungdomar, polisemblem, batonger, skjutvapen och brinnande byggnader ledsagas av nyhetsuppläsarens röst som berättar att den unge man som skadats under upploppen vårdas på sjukhus med livshotande skador.

Bild: Smorgasbord Picture House

Ett klockslag, 10:38, för oss till nästa scen där en ung kille med arabiskt påbrå, Saïd, taggar på en polisbil. Saïd, Vinz och Hubert är filmens tre huvudpersoner som vi följer under ett händelserikt dygn uppdelat i kapitel efter en illavarslande tickande klocka. Killarna är kompisar till den andre unge mannen, Abdel Ichaha, som nämndes i nyhetsinslaget och stämningen är spänd i förorten där de bor. När de försöker besöka Abdel på sjukhuset blir de inte insläppta och dagen kantas av incidenter när de vägras tillträde eller blir bortkörda från olika platser. Hemmiljöerna erbjuder inte heller några frizoner, men under ett snabbt besök hos Hubert får vi, från TV:n som står på, veta att ett polisvapen försvunnit i förorten och ännu inte återfunnits. Det visar sig snart att Vinz har det.

När eftermiddagen övergår till kväll beger sig de tre vännerna med tåget till Paris för att reda ut en skuld. I Paris inträffar en rad händelser, polisövergrepp inbegripet, som ytterligare betonar killarnas utsatthet och den kulminerande upplösning som de drivs mot. De missar tåget hem och befinner sig sittande på en för natten folktom station när flimret från reklampumpande storbildsskärmar plötsligt delger dem bilden av Abdel och nyheten om att han har dött av skadorna som polisen åsamkat honom. Väl hemma i förorten igen, tagna av det senaste dygnets händelser och vännens död, under den gryende morgonhimlen, skiljs killarna åt. Men de hinner inte många meter innan den annalkande katastrofen hinner ikapp dem. Ty den pistol som introducerats måste innan pjäsens slut avfyras...

Filmens form och innehåll

Bakgrund

Medan vi faller hade urpremiär den 31 maj 1995 och mottagandet var känslofullt; under en visning i Cannes, där filmen fick regipriset, lämnade polisvakterna biografen och i Marseille orsakade filmen upplopp. Filmens premiär ägde rum efter en serie upplopp i bland annat Lyon och i efterdyningarna till ett uppmärksammat fall med en 17-årig kille från Zaire som dog i häktet till följd av polisvåld. Den timade dessutom Jacques Chiracs tillträde som president. Filmens fortsfarande skrämmande aktuella. Den problematik och de orättvisor som återfanns och skildrades i Frankrike under 1980- och 90-talet har fortlöpt, fördjupats och fått sina motsvarigheter runt om i Europa och USA under 2000-talet.

2005 skakades Frankrike av vad medierna kom att benämna som "förortskravaller", efter att två unga pojkar dödats av polisen i förstaden Clichy-sous-Bois. Desperata protester från förfördelade medborgare, som syntes stå utanför lagens skydd och i konflikt med polismyndigheten, tog sig uttryck i brända bilar och krossade skyltfönster. Beteendet togs efter i andra sovstäder runt om i landet och mediebegreppet "förortskravaller" etablerades även i svensk media, för att senare återanvändas på nationella förhållanden. Man kan hävda att begreppet ingalunda är felaktigt - men som det mediefenomen det är förstärker det snarare än belyser ursprungsproblematiken.

2020 präglades av Black lives matter-rörelsen och de demonstrationer som ägde rum världen över i protest mot polisbrutalitet och strukturell rasism efter att afroamerikanske George Floyd dödats av poliser i samband med ett ingripande. I ett Europa och USA där segregation och

Bild: Smorgasbord Picture House

främlingsfientlighet ökar och nationalistiska och högerextremistiska partier vinner terräng, är Kassovitz film, och den diskussion den föder, viktigare än någonsin.

Segregation

Under 60-talet ersattes den europeiska invandringen i Frankrike av invandrare främst med maghrebsinsprung (algerier, marockaner och tunisier) då landet var i behov av arbetskraft till såväl bilfabriker som väg- och byggarbeten. Immigranterna bosatte sig i nyupprättade förorter, planerade endast som sovstäder. Under 70-talet gick ekonomins blomstringstid över och högerpartierna började skylla arbetslösheten på "invandringen". Samtidigt med Le Pens och hans åsiktsfränders hets mot förortens invånare växte nya generationer - immigranternas barn - upp där, på platserna som inte var byggda och ämnade för annat än nattförvaring av trötta förvärvsarbetare.

- Vad innebär segregation? Vad kallas motsatsen?
- Har främlingsfientlighet med segregation att göra? Hur? Vad föder vad?
- Hur kan man motverka segregation? Har ni konkreta idéer på vad man borde göra i er stad/ert samhälle?

I Sverige tillkom förorterna genom det så kallade miljonprogrammet under 1960- och 70-talen. När de områdena byggdes planerades dock även för en egen infrastruktur med olika serviceinrättningar, arbetsplatser och skolor.

- Varför byggdes de svenska förorterna överhuvudtaget?
- Vad har ni för relation till förorten så som den är i dag?

I filmen är det uppenbart att förortens geografiska avstånd

till stadskärnan understryker det avstånd som finns mellan dess invånare och samhället i stort. Att ta sig in till Paris är inte det enklaste och de tre vännerna utmärker sig, får problem och dåliga besked när de kommer in till stan. Deras utsatthet tangerar en viktig fråga; den om vem som äger och har rätt till staden.

- Hur ser det ut i Sverige? Skiljer sig befolkningen i stadskärnorna och i förorterna åt?
- Vad tror ni att känslan av att stå utanför (det etablerade) samhället gör med en människa? Vad finns det för andra sammanhang som leder till känslan av uteslutenhet?

Media och makt

Kassovitz film betraktas som en av flera, i en fransk kontext ganska så tidstypiska, banlieufilmer. Översatt till svenska blir banlieu "förort", men ordet har en starkare symbolisk laddning än den svenska motsvarigheten. Medias närvaro i förorterna var och är begränsad och nyhetsrapporteringen ensidig; arbetslöshet, drogmissbruk och etniska motsättningar är än idag det som massmedia kopplar till "förorten". För gemene man, som inte själv vistas på de utpekade platserna, kan både områdena och de som bor där framstå som annorlunda, farliga och kriminella.

- Vad har det svenska ordet "förort" för laddning?
- Hur skildras "förorten" i svensk massmedia? Är det en nyanserad eller ensidig bevakning? Är det en positiv eller negativ bild vi får av platserna och dem som bor där?
- När filmteamet kommer skriker Hubert åt dem "Det här är inte Thoiry [ett zoo]" - vad menar han med det?

Titta på [klipp 1](#).

Redan i filmens inledning (montagesekvensen med arkivmaterial) får vi en påminnelse om styrkeförhållandena. Vi ser en ensam demonstrant stå framför en enad kravallutrustad poliskår, som förutom vapen, bilar och skyddsutrustning också har varandra samt samhällets mandat. Bakom poliserna finns media och den kamera som filmar skeendet åt oss. Poliserna är maskerade och anonyma och när en kamera dyker upp bland demonstranterna blockerar en polis skeendet med handen för kameran. Media samarbetar med lagens makt som alltså styr vilka bilder som kommer ut. Av nyhetsuppläsaren i studion, som det sen klipps över till, får vi veta att fjorton poliser skadats - men inget om skador på motståndarsidan, bara att trettio tre personer därifrån har arresterats.

- Kassovitz kopplar återkommande i filmen samman makt med seende. Att vara den som betraktar andra är att ha kontroll över situationen, medan det att bli studerad är att vara utsatt. Kan ni komma på exempel?

- Media omnämns ibland som "den tredje statsmakten". Varför då? På vilka sätt har media makt? Om media är den tredje, vilka är den första och andra, statsmakten?

- Vad betyder "tolkningsföreträdare"?

Media är ständigt närvarande i filmen, det står TV-apparater på lite varstans och Saïd, Vinz och Hubert slänger sig med referenser till olika filmer och TV-inslag.

- Vad har massmedia för roll i er vardag?

Hur mycket tid spenderar ni med telefonen, datorn, plattan, tidningar, TV:n och andra informationskanaler varje dag?

- Tänker ni på vem som är avsändaren för den information ni får? (Vilken politisk tillhörighet nyheten ni läser representerar, hur TV-kanalen finansieras, vem som lagt upp informationen på webben, och så vidare?)

- Är det viktigt med pluralism och mångfald i medieutbudet? Råder det pluralism inom media i Sverige? Motivera!

- Finns det ofärgad, objektiv, media? Går det överhuvudtaget att uppnå objektivitet? Resonera och motivera!

När de första banlieufilmerna kom under 1980-talet fick förortsungdomar som Saïd, Vinz och Hubert, möjligheten att känna igen sig själva och sin situation i massmedia på ett nytt sätt. Filmerna fokuserade just multikulturalism, staden kontra förorten, integration, utanförskap och indentifikationsproblematik och bekräftade en verklighet som sällan fått synas.

När vi kommer upp till Vinz i hans farmors lägenhet utspelar sig en scen där han härmar Travis Bickle (Robert de Niro) i Martin Scorseses film "Taxi Driver" från 1976. Hans imitation har sina begränsningar men både själva uppvisningen och bristerna lär oss något om Vinz och hans självbild. De visar oss vem han vill vara, hur han vill framstå. Den riktige Bickle (som också går ett helt annat öde till mötes än Vinz) står militärklädd och beväpnad i sin egen lägenhet, medan Vinz står avklädd i sin farmors lilla badrum - men det hindrar honom inte från att fantisera om - och kanske skapa? - sitt "jag".

- Vad är "identitet"? Hur skapas identitet? Vad innebär "identifikation" och "självbild"? Kan man påverka vem man är och upplevs vara?

- Påverkar en negativ mediebild av den franska förortsinvånaren dem som växer upp där, tror ni? Kan man till och med påstå att media har makten att skapa just de personer man säger redan finns?

- Vad är en självuppfyllande profetia?

Motstånd

När man pratar om segregation och integration är det oftast underförstått att det förstnämnda är negativt och ofrivilligt för dem som "drabbas". Men man kan också tala om en annan slags segregation, en frivillig sådan. Genom att särskilja sig och aktivt ta avstånd från den grupp (det samhälle) som exkluderar Saïd, Hubert, Vincent och deras gelikar, kan man hävda att de utövar motmakt. De protesterar alltså mot att inte bli insläppta med att stänga ute andra. Dels genom att ta över platser och strida om utrymmen, men också genom andra kulturella uttryck.

- Hur försöker Saïd, Vinz, Hubert och de andra att ta kontroll över förorten, rent fysiskt? Vilka platser "äger" de tre huvudrollsinnehavarna? Finns det något ställe där de har kontrollen? Hur är det på taket, i källaren, på gården, hemma...?

Bild: Smorgasbord Picture House

Klipp 2
Källa: Smorgasbord Picture House

• Tänkte ni på hur de tre karaktärerna introducerades? Deras namn var alla manifesterade, fysiskt, på olika platser...? Hur och var?

• Vad är graffiti ett uttryck för, tycker ni?

Även för en franskspråkig publik kan filmens språk te sig svårbegripligt. Det pratas franska med rejäl slang, "verlan". Verlan, som uppkom redan på 70-talet, har etablerats inom fransk hiphopkultur och hämtar inspiration från såväl afrikansk-fransk som afrikansk-amerikansk rap. En del ord vänds bakochfram; "feuj" (juif, jude), "keuf" (flic, snut), "meuf" (femme, kvinna) och "beur" (arabe, arab) är några av de mer etablerade uttrycken.

• I Sverige benämns "förortssvenska" som ett "multi-etniskt ungdomsspråk". Känner ni till några uttryck och vet du var de kommer ifrån? Hur skulle ni beskriva ert eget språk och varför pratar ni som ni gör? Hur ser det ut med låneord från andra språk? Hur ser det ut med svenskan, vilka språk ligger den nära och varför?

• Vilken funktion fyller språket? Kan språkbruk vara ett politiskt ställningstagande?

Musiken i [montagesekvensen](#) i filmens början som ni kan se i [klipp 1](#) kommer igen i förorten när vi hör *Burnin' and Lootin'* eka mellan husen.

• Vilken funktion fyller [musiken](#) i filmen? Texterna är betydelsefulla. Är det låtar ni känner igen?

• Vad lyssnar ni på för musik och varför? Säger er musiksmak något om er verklighet och dem ni är? Är musik politik?

I filmen dör kompisen Abdel Ichaha, som hamnar på sjukhus efter att ha misshandlats av polisen. Även om

han är en fiktiv person påminner det om många verkliga fall. I det segregerade Frankrike finns det, precis som i USA, ett utbrett missnöje över polisens roll och beteende och precis som i filmen upplever många att polisen och lagen bara värnar om vissa medborgare, vilket Hubert också påpekar för polisen Samir när de ska till stationen.

• Hur kan man protestera mot och förändra samhället om man är missnöjd med och misstror det politiska systemet?

• Kan man uppnå demokrati genom icke-demokratiska metoder?

• Även i Sverige har vi upplopp ibland, i samband med internationella politiska möten och demonstrationer. Hur resonerar ni kring det? Kan det vara försvarbart?

Filmens form - en spegel av dess teman?

Kassovitz har med sin film velat ge en bild av den orättvisa som råder, samtidigt som han vill ge en annorlunda, vacker, bild av förorten. Han vill inte bekräfta den bild som redan finns, men förklara och påvisa orsakssamband. Hur tycker ni att han lyckas?

• Varför är filmen [svartvit](#), tror ni? (I den ursprungliga biografversionen var inledningssekvensen, med jordklotet, i färg. Var den det på den version ni såg? Har det någon speciell betydelse tror ni?)
Titta på [klipp 2](#).

• Vad tycker ni om ljudspåret? Var det något speciellt ni tänkte på? Sekvenser i detta klipp har uppmärksammats lite extra för sin [klippning](#) och [kameraåkningar](#). Här ser ni en DJ stå och spela skivor ut mot gården. Kameran filmar ut genom fönstret och, som om den följde

Klipp 3
Källa: Smorgasbord Picture House

med tonerna, sveper den bort över gårdar och hustak. Man kan uppleva det som en frihetskänsla som musiken bär med sig.

- Det finns fler tillfällen i filmen då kameran och huvudpersonerna befinner sig högt upp, med utsikt och överblick i en så kallad [miljöbild](#). Kan du komma på några speciella scener och har de något mer gemensamt? Kan- ske frihetskänslan eller känslan av makt och kontroll?

Titta på [klipp 3](#).

Det finns också scener som präglas av det motsatta; som när vännerna i detta klipp kommer till Paris och inte blir insläppta i Asterix port.

- Hur är det vi faktiskt ser dem här? Minns ni fler scener när karaktärerna är utsatta och i underläge, även i förhållande till blicken, kameran (oss som betraktare)? Notera särskilt hur [kameravinklar](#) används.

Filmen är indelad i kapitel, med tidskoderna som rubriker, och är uppbyggd efter ett gammalt [dramaturgiskt mönster](#) med en tydlig början, mitt och ett slut (som har sitt definitiva slut i en katastrof). Fundera över kronologin i berättelsen och försök hitta [brytpunkterna](#).

- Fundera lite över filmens stadier. Kan ni hitta tydliga brytpunkter mellan de tre faserna? Sker det exempelvis någon förändring när killarna kommer till Paris? Resonera och motivera!

Precis som regissören Mathieu Kassovitz skriver in huvudkaraktärerna i ett socialt sammanhang och en diskussion om media och makt, så skriver han in filmen i

ett större historiskt perspektiv. Filmen är i sig ytterligare en medieprodukt, som förhåller sig till redan befintliga skildringar. De filmer, låtval, kläder, affischer, seriefigurer, TV-program och kändisar som huvudkaraktärerna använder och pratar om är också filmens egen röst och ett sätt att skriva in sig i ett sammanhang.

- Vissa av originalreferenserna går förlorade i översättningen, som Pif och Hercule (två franska seriefigurskompisar med en väldigt dramatisk relation), men fanns det referenser dni snappade upp? Varför har de valts ut tror ni?
- En ganska central referens är till Brian de Palmas film *Scarface* från 1983. Vad är det det står på reklamplakatet som återkommer och tillslut modifieras av Saïd? Hur tolkar ni budskapet i förändringen?
- Vilken betydelse har berättelsen som ramar in filmen; "Det här är en historia om en man som föll från femti- onde våningen ... för varje våningsplan han passerade upprepade han för sig själv; så långt har allt gått bra, så långt har allt gått bra, så långt har allt gått bra...". När berättelsen återkommer för tredje gången, i slutet, är det inte längre en man som faller - vad är det då?
- Det är Huberts röst vi hör. Förändrar det hans roll bland de tre [huvudpersonerna](#)?
- De tre huvudpersonerna har sina riktiga förnamn i filmen (Vincent, Saïd och Hubert). Finns det någon speciell anledning till det tror ni?

TIPS PÅ FÖRDJUPNING

Se

Det har gjorts filmer som kan vara intressanta att se i samband med *Medan vi faller*, inte minst för att diskutera likheter och skillnader när det kommer till tema, form, stil, handling:

Do The Right Thing (regi: Spike Lee, 1989)

Les Misérables (regi: Ladj Ly, 2019)

Läs filmens handledning [här](#).

Måste gitt (regi: Ivica Zubak, 2017)

Läs filmens handledning [här](#).

The Black Power Mixtape 1967-1975 (regi: Göran Hugo Olsson, 2011)

Läs filmens handledning [här](#).

Sorry we missed you (regi: Ken Loach, 2019)

PRODUKTIONSINFO

Frankrike, 1995

Originaltitel: La haine

Producent: Christophe Rossignon

Manus och regi: Mathieu Kassovitz

Foto: Pierre Aïm

Klippning: Mathieu Kassovitz & Scott Stevenson

Medverkande:

Vinz - Vincent Cassel

Hubert - Hubert Kounde

Saïd - Saïd Taghmaoui

Samir - Karim Belkhadra

Darty - Edouard Montoute

Asterix - François Levanthal

Santo - Solo Dicko

Tekniska uppgifter

Längd: 98 minuter

Censur: från 15 år

Svensk premiär: 3 november 1995

Distribution: Smorgasbord Picture House och FilmCentrum, www.filmcentrum.se.

REDAKTION

Text: Elsa Cojnby (2012), uppdaterad av Anna Håkansson (2020)

Redaktör: Anna Håkansson Svenska Filminstitutet, december, 2020

KONTAKT

filmiskolan@filminstitutet.se
filminstitutet.se/filmpedagogik

Observera

Filminstitutet kan inte garantera att filmen finns i distribution sedan den har slutat visas på ordinarie biografrepertoar.

Här kan ni lära er mer om hur en hittar och bokar film för visningar i lärande sammanhang.
filminstitutet.se/skolbio